

Slovenski dom

Štev. 26

Z ilustrirano prilogo „Teden v slikah“

Leto II.

Radek - glavna priča v tretjem moskovskem procesu

Pariz, 3. febr. o. List »L'Ouvrier« piše o razlogih za Radekovo obsodbo in pravi, da so Radeku prizanesli s smrtjo zaradi tega, ker je že do zdaj v veliki meri razkril ozadje trockističnega gibanja v Rusiji in po svetu. Vsi drugi obtoženci so izpovedali in potrdili samo tisto, kar jim je očitano obtožnica, niso pa dali podatkov o celotni organizaciji. Potrdili so samo domneve sovjetske policije, ne da bi te domneve tudi stvarno osvetlili. Radek pa je brezobzirno izpovedal še dosti važnejših reči, kakor pa mu jih je prisojala obtožnica. Zato bo Radek dragocena priča pri tretjem procesu proti trockistom, kjer bosta kot glavna obtožena nastopila Buharin in Rikov, bivši predsednik zveze sovjetskih komisarjev.

Pričakujejo, da bo v tem procesu Radek brezobzirno izpovedal vse, kar ve o protiboljševskem in protistalinovem gibanju o vseh novih obtožnicah. Ni pa verjetno, da bi Radek ušel s celo kožo s tretjega procesa, ker bo obtožen tudi on, in sicer zaradi neopolnih izpovedi na sedanjem procesu. Prav tako bo pri tretjem procesu nastopil tudi Sokolnikov. Tako piše londonski list »Daily Herald«.

Tudi Litvinov pride pred sodišče

Berlin, 3. febr. m. Današnje časopisje objavlja obširna poročila iz Moskve o zrahljanem položaju sovjetskega komisarja za zunanje zadeve Litvinova. Litvinov se je vrnil iz Zeneve v Moskvo ter se takoj po prihodu podal na svoje stanovanje.

Sprejeti ni hotel nikogar. Dobro poučeni krogi pričakujejo njegove ostavke. Kot njegov naslednik se imenuje član centralnega odbora komunistične stranke Tajrov. »Der Angriff« zatrjuje, da je pričakovati, da se bo na prihodnjem procesu, ki ga organizira Stalin proti trockistom, med obtoženci pojavil tudi Litvinov skupaj s Rikovim in Buharinom. Istotako zatrjujejo, da je žena Litvinova pod stalnim policijskim nadzorom in ne sme zapustiti svojega stanovanja.

Trocki izjavlja

Mexico, 3. febr. Po ustrelitvi trinajstih obsojencev v Moskvi je Trockij izjavil: Sedaj v sovjetski birokraciji ne bo nihče več varen. Stalin ima na razpolago seznam vse osebe, ki zavzemajo najvišje politične in upravne položaje v Sovjetski Rusiji in bo sedaj samo čakal na primeren trenutek, da se jih reši. Nihče ne bo vedel, kdaj pride na vrsto.

Bitke v ameriških tovarnah

Washington, 3. februarja. Položaj, ki je nastal v Flindu v državi Michigan zaradi stavke v tamkajšnji veliki avtomobilski tovarni, se je v zadnjih 24 urah hudo poslojilo. Ker so se stavkujočim pridružili še delavci dveh drugih avtomobilskih tovarnov. Guverner je izdal naredbi, da se mora cel tovarniški okraj obkrožiti, kar se je nemudoma tudi zgodilo. Delavci pa kljub nastopu nacionalne garde niso zapustili zasedenih objektov.

Poročajo, da je tudi v tovarni Chevrolet nastala nova stavka. Stavkovno gibanje se je tam nehalo baš pred štirimi dnevi. Del delavcev se je že vrnil na delo. Prišlo je do spopada, pri katerih je padlo več strelcev in je bil neki delavec težje ranjen. Uprava družbe General Motors je vložila protest sodišču in je zahtevala, naj stav-

kujejo delavce s silo izženejo iz tovarne.

Stavkujoči delavci, 2000 po številu so zasedli tovarno. Okrog 3000 članov delavskih organizacij pa je zasedlo druga poslopja. Po cestah se je zbralo več tisoč simpatizerjev, zlasti žensk, ki so na policijo metale kamenje, steklenice, polena in podobno. Policija je morala metati na demonstrante bombe s solznim plinom. Zahtevala je, naj delavci sami od sebe izpraznijo tovarno. Namesto tega, so se demonstrantje začeli v tovarne utrjevati. Medtem so prišle demonstrantom na pomoč udarne čete, ki jih je organiziral komunistični voditelj Lewis. Prišlo je do hudih spopadov, pri katerih je bilo veliko delavcev in policistov ranjenih, ker so oboji uporabljali strelno orožje. Policiji ni uspelo, da bi tovarne izpraznila.

Guverner države Michigan si ne upa proglašati obsednega stanja, pač pa je poslal v Flind 1200 vojakov narodne garde, ki so dobili povelje, da v primeru ponovnih nemirov, s strojnimi ukrope demonstrante in zasedejo tovarne.

Do nemirov je prišlo spet zaradi tega, ker je približno tretjina delavcev v vseh tovarnah prišla na delo, kar pa ni dovolilo stavkovnemu vodstvu.

New York, 3. februarja. Po oceni izgub nastalih zaradi stavke v avtomobilskih tovarnah, računajo poslovni krogi že sedaj, da bo s tem, da bo treba dividende delniške družbe General Motors znižati za 25 odstotkov.

Nemške manjšine v ČSR

Praga, 2. febr. c. Danes je imel ministrski predsednik dr. Milan Hodža daljši sestanek z voditelji nemških vladnih strank. To je bil prvi sestanek ministrskega predsednika s predstavniki teh strank potem, ko so te stranke vložile spomene o ureditvi manjšinskega vprašanja. Na današnjem sestanku je bilo sklenjeno, da se bodo pogajanja razdelila na več delov in bodo pogajanja vsekakor trajala več tednov.

Poročila iz Španije

Gibraltar, 3. febr. o. Nacionalistični torpedni čoln »Canovas del Castillo« je včeraj prijel vladni parnik »Arnal Mendiz«, ki je vozil iz Rusije za 9 milijonov pezet živčev. Nacionalistični čoln je odvedel rdečo ladjo z vsem njenim plenom v Ceuto.

Po vestih iz Malage je na morski obali med Nerjo in Torroxom zapadno Malage neka podmornica, o kateri menijo, da pripada nemški vojni mornarici, napadla špansko ladjo »Delfin«, ki se je vračala v Malago z večjim tovorom različnega blaga. Nad ladjo se je malo prej pojavilo neko nacionalistično letalo, ki pa je moralo pobegniti, ker so ga z nekega španskega rušilca pričeli obstreljevati s strojnimi.

Valencija pristane na kontrolo

Valencija, 3. februarja. AA. Na včerajšnji seji zbornice je imel predsednik vlade Largo Caballero govor, v katerem je poudaril, da valencijska vlada načelno sprejema predlog za kontrolo španskih mej, da pa zahteva spoštovanje pravice, ki jih ima kot zakoniti predstavnik španskega naroda. O tujih prostovoljcih je dejal: »Mi smatramo Maročane in druga afriška plemena za tujce.« Nazadnje je izrazil svoje zadovoljstvo sprčo tolikšne vere v zmago, ki je globoko ukoreninjena v španskem narodu. Zaradi tega bo španski narod tudi premagal svoje nasprotnike in kmalu prebolet tudi škodo in žrtve, ki jih je zahtevalo dosedanje klanje.

Izpred Madrida

Madrid, 2. februarja. AA. Odbor za obrambo Madrida je izdal naslednji komunikat: Sprčo uspešne ofenzive pri Aranjuezu smo zavzeli nove postojanke med Bastidom in tovarno orožja v Sigaralu. Republikanske čete so odbile nekaj napadov, ki naj bi preprečili naglo utrditev zavzetih postojank. V ostalih delih madridske fronte ni bilo važnejših dogodkov.

Angleške ladje v Barceloni

Barcelona, 3. februarja. AA. Tu se pričakuje, da bo jutri prispel v tukajšnje luko angleški dreadnought »Nelson«. Prihodu angleške vojne ladje, na kateri se vije zastava poveljnika domovinskega brodirja Anglije admirala sir Roggera Backhouseja, pripisujejo tu poseben politični pomen. Listi poročajo o prihodu te ladje na dolgo in široko in objavljajo tudi cele serije komentarjev. O njegovem pomenu in namerah angleškega

Vesti 3. februarja

Madžarski notranji minister Kozma je odstopil. Kozma je v sedanji vladi predstavljal zadnji ostanek Bethlenove diktature in je nasprotoval nekaterim notranjepolitičnim preureditvam ter zunanjepolitičnim zvezam.

Cene kruha in moki v Parizu se bodo jutri povišale, ker se je baje podražilo žito. To zvišanje pomeni nov naskok na francosko socialistično vlado in njeno gospodarsko politiko, ki hoče doseči zvišanje plač in znižanje cen. Doseže pa skoraj ravno nasprotno.

Pomanjkanje častnikov v angleški vojni mornarici in letalstvu je toliko, da mora angleško mornariško ministrstvo z razglašimi pozivati mlade fantje, naj se javijo za častniško službo. Ta služba je zelo donosna.

Stavka pristaniških delavcev v Ameriki se je končala tudi v pristaniščih na tihomorski obali.

Francoski komunistični voditelj Thorez se mudi zdaj v Barceloni in je prisostvoval sestanku katalonskih trockistov. Na ta sestanek je šel po nalogu iz Moskve, ker se pri Kominterni boje, da se ne bi zaradi zadnjega procesa proti trockistom katalonski komunisti izneverili osrednjemu vodstvu v Moskvi.

Leninova vdova, gospa Krupskaja, ni bila aretirana, tako poročajo moskovski listi.

Trajni sporazum med Nemčijo in Francijo je nemogoč, dokler ne bosta Francija in Anglija pristali na to, da se Nemčiji vrnejo kolonije in da se ustanovi med Nemčijo, Italijo, Francijo in Anglijo protiboljševiški blok. Tako piše pariški »Journal«.

Poplava grozi Egiptu, ker je začel Nil silovito naraščati in so morali zadnje dni vse nasipe v naglici zvišati. Če se reka razlije čez jezove, bo to povzročilo Egiptu ogromno škodo.

Nemška križarka »Emden«, ki potuje okoli sveta, je prispela včeraj v Šanghaj, kjer ostane sedem dni. Kitajski listi nemške mornarje navdušeno pozdravljajo.

En milijon francoskih frankov za umorjenega diplomata Bortsgavea hoče plačati valencijska vlada Belgiji, če pristane Belgija na to, da razsodi v tej zadevi haaško razsodišče.

Nova japonska vlada, ki jo je sestavil general Hajaši, obsega zmerne nacionaliste in pozitivistične elemente. Prorokujejo ji pa zelo kratko življenje.

Anglija bo zahtevala od Nemčije pojasnil zaradi nekaterih odstavkov Hitlerjevega govora, tako zatrjujejo nekateri londonski listi.

Polkovnik Lindbergh je pristal na rimskem letališču, ker se na svojem poletu dalj časa ni javil, so že razširili vesti, da sta se on in njegova žena ponesrečila na poti v Italijo.

Evharistični kongres v Manili na Filipinih se je začel sinoči z banketom, ki ga je kongresni odbor priredil inozemskim udeležencem tega kongresa. Iz naše države se udeležuje kongresa barski nadškof dr. Dobrečič.

Nemške avtomobilske ceste, ki vodijo proti francoski meji in imajo izrazito vojaški značaj, je napadel v parlamentarni debati o francoski obrambi komunistični poslanec Jeiton. Zahteval je, da mora Francija tudi graditi take ceste.

Švedski kralj Gustav V. je prišel na uradni obisk k belgijskemu kralju Leopoldu III. V Bruselj je dospel včeraj.

Tekme za študentsko smučarsko prvenstvo so se začele v Zelli am See. Udeležujejo se jih zastopniki 15 držav.

Prepoved, da bi sprejemali Nobelovo nagrado Nemci, je na Norveškem vzbudila veliko razburjenje in nevoljo proti odboru za podeljevanje nagrade, ki je kljub temu, da je imel drugega kandidata vendar dal nagrado nemškemu komunističnemu publicistu Ossietzkeju.

Vsearabski kongres v Mekki, največjem svetišču mohamedanskega sveta, se prične prihodni mesec. Zastopniki vseh arabskih rodov se bodo tu posvetovali o ustanovitvi zveze arabskih držav.

Bolezen romunskega prestolonaslednika Mihaila se je izboljšala v toliko, da ne bodo zdravniki več izdajali poročil o njegovem zdravju.

Nemški poslanik v Londonu Ribbentrop se je ves mesec mudil v Berlinu. Njegov obisk je bil v zvezi z vprašanji, ki vežejo Nemčijo in Anglijo.

Francoski vojni minister Daladier je v debati o francoski državni obrambi izjavil, da francoska armada služi miru in da mora zato ostati enotna. Nikjer ne bo dovolil, da bi se v armadi širila kakršnakoli, zlasti pa komunistična politična propaganda.

Blok malih demokratičnih držav namerava ustanoviti švedski kralj Gustav. Tudi njegova pot v Belgijo je v zvezi s tem namenom. Zvezo teh malih držav bi tvorile: Danska, Švedska, Norveška, Holandija, Belgija in Finska. Te države bi skupno nastopale tudi pri ZN v Zenevi.

Atentator na bivšega španskega kralja Alfonza XIII. katalonski anarhist Faras je umrl v Barceloni.

Nov načelnik romunskega generalnega štaba je general Hihitiu, ki ga je kralj Karol imenoval namesto dosedanjega načelnika Samsonovicia.

46 skladišč koruze in pšenice je zgorelo na romunski železniški postaji Todireni. Požar se je začel na 10 krajih hkratu in ni dvoma, da je bil podtaknjen.

Sestanek med Hitlerjem in Blumom?

Pariz, 3. febr. AA. »Journal« je objavil včeraj daljša poročila svojega berlinskega poročevalca, ki pravi med drugim: Po našem vtisu ne bomo mogli doseči nikakega trajnega sporazuma z Nemčijo, dokler Nemčija ne bo spet prišla do kolonij in dokler Francija in Velika Britanija ne bosta pristali na to, da skupno z Nemčijo in Italijo ustanovita protiboljševiški blok. To sta glavna dva pogoja za sporazum, o katerem v Berlinu že kar javno govorijo. Razen tega so v Berlinu prepričani, da Nemčija ne bo mogla ustaviti tempa svojega oboroževanja, dokler si ne bo spet pridobila svojih nekdanjih kolonij.

»Excelsior« pa je objavil daljšo vest iz Londona, po kateri so sredi tja prispela poročila iz Berlina, po katerih so ministrstvo za delo, ministrstvo za narodno gospodarstvo, nemška narodna banka, nemška delovna fronta in glavni statistični urad skupno sestavili spomenico, v kateri bo utemeljena nemška zahteva, da se Nemčiji povrne njene kolonije. To poslanico bodo poslali angleški, francoski, belgijski in japonski vladni. Če bo ta poslanica dejansko predložena angleški vladi, in če bodo Nemci zahtevali, da se angleška vlada resno izrazi glede teh zahtev, je treba pričakovati, da se bodo pričela dolga in težava pogajanja o tej zadevi. Angleški krogi opozarjajo, da se je v Veliki Britaniji in v posameznih dominijih že velik del javnosti odločno postavil proti vrnitvi kolonij Nemčiji.

Po nekaterih vestih nosi nemški poslanik v Londonu von Ribbentrop, ki je odpotoval včeraj v London, s seboj besedilo nemške spomenice glede vrnitve kolonij, ki ga Hitler pošilja angleški vladi.

»Petit Journal« je objavil daljši članek, v katerem pravi med drugim, da so neke organizacije bivših francoskih bojevnikov sprožile vprašanje, ali ne bi bilo treba delovati za sestanek Hitlerja in Bluma. Le tako bi se lahko ubrala prava pot za

Vremensko poročilo

Zveza za tujski promet v Sloveniji, Ljubljana. Tujsko-prometne zveze v Mariboru, Jugoslovanskega zimsko-sportnega saveza, Slovenskega planinskega društva ter Meteorološkega instituta Univerze kralja Aleksandra v Ljubljani, po stanju dne 3. februarja 1937 ob 7 uri.

Kranjska gora: 1 brez vetra, 45 južnega snega, sankaljšče uporabno.

Vrščje-Krnica: sneži, 130 južnega snega.

Bohinjska Bistrica: 1, dežuje, 25 južnega snega.

Zveza za tujski promet v Sloveniji v Ljubljani naproša vse smučarje, ki so posetili v nedeljo ali na praznih planinskih krajih, da na kratko pismeno ali telefonično (38-79) javijo, kakšno je bilo stanje snega v smučarskih predelih. Zlasti so zaželjena poročila iz višjih alpskih predelov kot Pohorja, Goltja, Velike planine, Kravca, Jezerskega, Karavank, Pokljuke, Komne in Vogla. Ob tej priliki je potrebno naglasiti, da so ravno v zadnjih dneh iz mnogih krajev izostala redna poročila, ter da so drugi, neodgovorni poročevalci oddajali svoja poročila direktno smučarskim krogom in menda tudi tisku. Glede nekaterih teh poročil je namreč ugotovljeno, da ista niso bila točna. Vse smučarje opozarjamo na vremensko poročila, za katera prevzemajo odgovornost Zveza za tujski promet, Jugoslovanski, zimsko-sportni savez Slovensko planinsko društvo.

Val je poškodoval 50 potnikov na angleškem prekomorniku »Aquitania«, ki se je vračal iz Amerike. Val je bil 20 m visok.

Bolezen romunskega prestolonaslednika se je tako izboljšala, da bo lahko kmalu zapustil posteljo.

105 smučarskih nesreč je bilo včeraj pri raznih prireditvah v Avstriji. Ena nesreča je bila smrtna.

Zaradi saharina - tri leta na Liparskih otokih

Ljubljana, 3. febr.

Tihotapstvo in vse, kar je z njim v zvezi, je že od nekdaj tvorilo zanimivo, ponavadi romantično poglavje iz našega slovenskega življenja. Tihotapstvo ni bilo samo navadno zaslužkarstvo, marveč je bilo nekako narodno junaštvo. Že od nekdaj naši ljudje niso v tihotapstvu videli nečesar, kar je zaničevanja vredno, marveč jim je tihotapec pomenil utelešenje pravega poguma in predrznosti.

Toda vzroki za to, da so se naši ljudje že odkar pomnimo, udajali temu nevarnemu poslu, so bili tudi v naši revščini. Ta vzrok za tihotapstvo je postal močan zlasti po svetovni vojni, ko je Slovenija na treh krajih dobila državno mejo, ki je prej ni poznala. V času krize so bili prizadeti predvsem obmejni predeli Slovenije. Zato ni čuda, da so se ljudje, posebno na Notranjskem, poprijeli nevarnega tihotapskega posla, ko je odpovedal reden zaslužek. Res je, da predstavlja to tihotapstvo dovoljenih in nedovoljenih stvari danes v marsikateri obmejni vasi edini vir zaslužka.

Tihotapstvo je ne samo navadno kruhoborstvo, marveč je kljub modernim časom ohranilo vso svojo nekdanjo romantiko, skrivnostnost in nevarnost. Človek bi si mislil, da je pravo tihotapstvo umrlo z Jurčičem in z drugimi pisatelji, ki so poveljevali romantiko dogodivščin. Toda zdaj pa zdaj prihajajo med nas burne vesti o pretepih med tihotapci in granicarji, o pobojih med njimi in tujimi obmejnimi stražniki, o smrti, o izgubah, o obsodbah. Iz teh vesti lahko razberemo, da je tihotapstvo vzraslo ne le po obsegu in po načinu, marveč tudi po iznajdljivosti in po nevarnostih, ki so z njim združene.

Nič bolj nazorno ne pokaže, kakšne so današnje nevarnosti tihotapstva, kakor zgodba mladega fanta od meje, ki se je pred kratkim vrnil iz triletno konfinacije na Liparskih otokih. V konfinaciji je moral zato, ker je enkrat samkrat nesel čez mejo — kaj? No, tisto blago, ki je pač v Italiji prepovedano in zaradi tega zelo drago: kavo, sladkor in saharin. Ta tihotapska zgodba je romantična in kruta tako, da se Jurčiču o takem tihotapstvu najbrž ni nikdar sanjalo. Ta fant pripoveduje takole:

Prvič in zadnjič

»Saj veste, kako je pri nas ob meji. Eni gredo tja čez iz potrebe, druge prime strast. Ta je tako huda, da se ji ne morejo ustaviti ne odrasli, ne otroci. Z mano je bilo tako, kakor z vsemi. Vedel sem, da ne bom bogatega s kontrabantom, saj pri nas razen gostilničarjev menda še nihče ni. Toda neka sila me je vlekla tja, nisem se ji mogel ustavljati. Mislim, da je samo meni tako, da samo mene jaha strast, toda videl sem, da so vsi, ki so le enkrat pogledali v Postojno, taki.

2. januarja 1934 smo se odpravili trije sosedi, mladi, a v kontrabantu nič preveč izvežbani fantje. Zima je bila, burja je brila in čez veliko zametov smo morali prav počasi.

Psi in detektivi

Skrivali smo se in napeto gledali, da nas ne bi zasledila italijanska straža. Toda tisto, česar smo se edino bali, je kakor zmeraj prišlo na nas. Še smo imeli toliko časa, da smo pospravili svoje stvari kakor smo vedeli in znali, nekoliko pa si je vseeno vsak pridržal, sicer bi bil zagovor še težji. Vsi skupaj pa smo imeli blaga le za borih sto dinarjev. Padli smo v mrežo in takoj smo bili prepričani, da bo rešitev iz nje precej težka. Vse tri so nas ukenili in nas odpeljali v Postojno. Že tu so se začelo trpljenje. Na vsak način so hoteli, da bi mi priznali, da smo imeli s seboj veliko več prepovedanega blaga. Zahtevali so, da gremo zopet nazaj na Javornik in da pokažemo mesto, kjer smo svoje blago odrgli. S seboj so vzeli dva policijska psa, naše spremstvo pa so tvorili trije detektivi. Vključeni so nas peljali skoro na vrh Javornika. Tam so tudi spustili pse in — ti so prav dobro rešili svojo nalogo. Hitro so našli naše nahrbtnike in nam tako za nekaj časa zapetili vsako upanje na svobodo.

Pred italijanskim senatom

V Postojni so nas zaprli v preiskovalni zapor. Ločili so nas vsakega v svojo celico in videli se nismo drugače kot na zaslišanjih. Toda tam se nismo mogli pogovoriti nič. Upanje, da nas čaka kaznen v istem kraju, le to nas je nekoliko tolažilo.

Nazadnje smo prišli pred italijanski kazenski senat. V glavi se mi je vrtelo, čutil sem neznošno vročino, obenem pa me je stresal mraz, ko je začel državni tožilec čitati obtožnico. Kljub temu, da nisem znal bogve koliko italijanščine, sem razumel toliko, da nas je imel za velikanske »zločince«. Po precej dolgo časa trajajočem senatovem posvetovanju sem bil obsojen na tri leta zapore in na globo 670 lir. Kazen bom moral prestati na otokih ob južni Italiji. Stennilo se mi je pred očmi in kar verjeti nisem mogel. V preiskovalnem zaporu sem izgubil vsako upanje, da bom sploh še kdaj prišel na svobodo. Tudi moja dva soobtožena — Jožeta in Ludveta ni zadela milejša sodb. Bil sem še nekam zadovoljen s kaznijo, vendar se je moje življenje od tedaj nadaljevalo v negotovosti. Na otoke bom moral! In ne vem niti na katere in kakšni so. Toda, kaj sem si mogel pomagati. Sodb je sodb in blagor ti, če si jo moreš zmanjšati. Zato sem tudi jaz delal prošnjo na pravosodno ministrstvo v Rim, ne enkrat, toda vsakokrat je bila nerešena. Kljub temu, da sem dokazoval svojo nedolžnost, kolikor se je pač dalo, sem dobil vedno isti odgovor: Za vas ni milosti!

V verigah na otoke

Udal sem se v svojo usodo z upanjem, da bo tudi to kmalu minilo. Izvedel sem, da bom moral kazen prestati na enem izmed Liparskih otokov blizu Sardinije. Hitro so nas pripravili na pot. Ni bilo treba nič pospravljati. Kar si imel na sebi, to je zadostovalo. Vključeni v verige so nas poslali v Trst. Tu so nas kakor živino nametali na ladjo in nas dali v spodnje prostore, vsakega pa priklenili k postelji. Nikdar se nisem videl morja, ni čuda, da sem neprenehoma mislil, kaj bi bilo, če bi se ladja začela potapljati. Ali bi kdo pomislil na nas in nas prišel rešiti. Obsojencev nas je bilo precejšnje število, toda Slovenec sem bil jaz samo. Še sreča, da so nas naučili italijanščine, kako, si lahko misli vsakdo.

Najprej so me poslali v Koper. Vprašali so me, kaj znam delati. Ko sem jim povedal, da imam doma nekoliko kmetije, so me vprašali, če hočem iti delat na polje. Seveda sem bil zadovoljen, saj sem si želel, da bi že enkrat vsaj odrgel železne obočje. Roke sem imel čisto počrnele. Kadar so nas peljali skozi mesto, so nas navežali na dolgo verigo po deset in nas vlačili po ulicah. Čudno se mi je zdelo, kakor to, da vzbujamo tako malo po-

zornosti, pa mi je kmalu sojetnik povedal, da je tu takale procesija vsakdanja stvar. Delali smo na polju z veseljem, saj so nam obljubili bajen zaslužek — 8 lir na dan. Ko je prišel dan plačila, so nam povedali, da ne bomo dobili vsega zaslužka, ampak le polovico, ker druga polovica mora v državni sklad. Ko pa smo pozneje še zvedeli, da nam bodo tudi še od teh štirih lir utrgli za takse in ne vem kaj vse in da bo prišlo na nas le 95 centimov na dan, tedaj pa smo bili popolnoma na tleh. Ne vem, kako to, kar na lepem sem se uprl. Saj sem itak bil prepričan, da tako neznošnega življenja ne bom mogel več dolgo prenašati in da je končno vseeno ali neham tu ali pa kje drugje.

Kazen za upor ni izostala. Takoj sem bil zopet v okovih. Nisem pa dolgo čakal, da sem dobil premestitev in sicer na otoke. Nisem bil sam, ki mu je sreča bila tako sovražna. Pa nikar ne mislite, da so bili to sami kontrabantarji. O, ne. Vsi so bili boljši ljudje, zdravniki, advokati in drugi. Nisem se zanimal za posameznike, kaj jih je privledlo semkaj, vedel sem le to za vse, da italijanski zakon z njimi, kakor z menoj, nima usmiljenja. Okolje je rožljalo, ko so nas spet nalagali na ladjo. Z veliko negotovostjo sem hodil po mostiču na njo. Kaj se ve, morda zadnjikrat. Ladja se je ustavila v dosti pristaniščih. Povsod so nas iztovorili in nas vlačili po ulicah sem in tja. Uklenjeni smo bili na dolgo verigo. Težke so bile noge, težka je bila glava, želodci pa so bili prazni. Kljub temu pa še nismo izgubili veselja. Če smo zagledali kakšno zanimivo stvar, ki bi si jo radi ogledali, nam je prišla posrečena misel. Naše kolone od verige so bile namreč sestavljene tako, da smo imeli v sredi kakšnega starca. Ko smo prišli do zanimivosti, sta se jelnik pred starcem in za njim spogledala, kratek sunek z obeh strani in že je bil revež na tleh. Preden se je pobral, smo mi tudi že napasli svojo radovednost. Kaj zato, če je včasih padlo po hrbtu, saj smo bili tega vajeni. V samem Rimu smo se zamudili 10 dni. S Kopra smo šli 15. marca 1935, na otoke pa smo prišli nekoliko pred Veliko nočjo.

Cement in dve deski

Tudi tu sem najprej okusil in temeljito preiskoval ječe. Sam zid in cement, le pod seboj dve deski. Seveda, vedno pa priklenjen. Čez čas so me dali na polje. Mislim sem, da bo po meni. Vlada je silna vročina. Bilo je čez dan do 40 ali še več stopinj. Kaj smo jedli? Imenitno! Za zajuterk: vstani! Kosilo: fižol, makaroni. Zvečer: polji spat! Drugi dan s to razliko, da je bil opoldne namesto makaronov riž.

Toda na otokih sem se nekoliko spreobrnil, saj sem imel okrog sebe same izobražene ljudi. Ti so mi vlivali upanja na skorajšnjo rešitev. Jaz sam sem le tega imel prav malo. Med sotrpini so bili poleg Italijanov tudi Francozi. Največ pa je bilo Sočanov in Kalabrežev.

Pazniki so kmalu opazili, da sem se predurčal. Zato so me s polja poslali v kuhinjo za pomagala. Ker pa sem se še doma naučil kuhati (take jedi zna menda marsikdo, ki se tudi učil ni), sem kmalu napredoval najprej na drugo, kmalu nato pa na prvo mesto in sem postal kuhar in šef kuhinje. Pa sem delal spet prošnjo za pomilostitev oz. za skrajšanje kazni. Upal sem in prosil Boga, naj me reši tega pekla.

Rešitev

Nekega dne pride k meni prijatelj-advokat, ki je pomagal v jetniških pisarnah in mi zaupa vest, da je prošnja rešena, da sem prost par mesecev pred popolnoma dosluženo kaznijo, da se bom vrnil domov, kjer bom videl spet svoje domače, ki so bili toliko časa zame v skrbeh. Veselje pa je priplovalo do vrhunca, ko so mi spet natakili okove, me spravili na ladjo, ki je odplula proti severu. Spet smo se ustavili v Rimu, kjer smo ostali pet dni. Toda sedaj sem hodil z drugačnim obrazom, saj nisem bil več jetnik, ampak svobodni človek, čeprav — v okovih. Še smo se ustavili v Pizi, kjer sem videl tisti znameniti stolp.

Po dolgem času smo prispeli v Postojno in šele tu so mi sneli okove. Komaj sem čakal, da se bo vlak ustavil na naši postaji, da bom spet zaslišal slovensko, notranjsko govornico. Čakali so me, vendar sem padel med nje kot zvezda.

Zdaj pripovedujem svoje dogodke dan za dnem in če bi povedal vse, bi lahko napisal velik roman. Mislim pa, da na kontrabant ne bom šel več...

L. B.

Petrograjski slavček

Razkošni in napeti muzikalni in pevski film odlične kvalitete z lepo pevko **MARIJO CEDOTARI**, ki osvaja in privlači vsakogar, pride v kino Union.

V glavnih vlogah: Svetislav Petrovič, Hilde v. Stolz, Georg Aleksander

Monumentalen film iz dobe bleščečega sijaja carske Rusije. **Premiera jutri!**

Nemška veleposestva v Apački kotlini

Sv. Ana v Slov. gor., 2. februarja.

Med reko Muro in med Slovenskimi gorami v severnem delu Slovenije se razprostira 35,5 km² obsegaajoč rodovitna ravnina Apačka kotlina, ki šteje nad 6000 prebivalcev, od katerih je do 2500 Nemcev, delavcev in lastnikov posestev. Nekaj lastnikov večjih in manjših posestev pa je onstran meje, v Avstriji, ki imajo tukaj svoje oskrbnike in delavce. Kot smo že poročali v »Slov. domu«, se v tej pokrajini stalno naseljujejo Slovenci iz Slovenske krajine, ki iščejo tukaj zaposlitve in tudi zemlje. V povojnih letih je prišlo tako mnogo nemških posestev v slovenske roke, ker so posestva v Avstrijo preseljeni Nemci zapustili oziroma prodali.

Ko so mala posestva v veliki večini prešla v slovenske roke, ima ta pokrajina še nekaj veleposestev, katerih lastniki so Nemci iz Avstrije. Ta veleposestva, ki obsegajo ogromno površino zemlje, n. pr. veleposestvo, last Julijusa Majndla obsega nad 500 orlov najrodovitnejše zemlje, je obenem tudi najbolj strokovno in moderno urejeno in prinaša lastniku v vseh panogah ogromne letne dohodke. Pod veleposestvo Majndla spadajo cele okoliške velike vasi z mnogimi poslopji, kjer

Belgrad, 3. febr. m. Iz Požarevca poročajo, da je tamkaj izbruhnil požar v 4-nadstropnem skladišču Glavne zveze srbskih združnih zvez. Skladišče, v katerem je bil več vagonov najrazličnejšega žita ter veliko poljedelskih strojev in drugih naprav, je pogorelo do temelja. Škodo cenijo na več milijonov dinarjev.

Jugoslavija na svetovni razstavi v Parizu

Belgrad, 2. febr. AA. Na svetovni razstavi v Parizu bo po sklepu razstavnega komiteja sodelovalo tudi šumsko gospodarstvo, tako, da se bodo na posebnem mestu razstavile lesene hiše opremljene z vsem pohištvom izdelanim iz lesa. Tako naj bi se čimbolj propagirala gradnja lesenih hiš. Doslej se je 20 držav odločilo, da razstavi take hiše, med njimi je tudi naša država. Za ta del razstave je bil določen tuj bosanski lesene kočice, ki je originalno in specialno naša. Zgradba bo zgrajena iz hlodov črnega bora in krita s škodami. Ministrstvo trgovine in industrije, ki je za to pristojno, je v to svrhu že kreditiralo 250.000 din, ki

Carinski poverjeniki lovijo „saharinarje“

Novi oblastveni organi za pobijanje tihotapstva

Maribor, 2. februarja.

V borbi proti tihotapstvu, ki ima zlasti v Mariboru svoj center, so se začele carinske oblasti posluževati sodobnejših sredstev. Opozorilo, ki ga je izdala uprava državnih monopolov o pobijanju tihotapstva, slede sedaj tudi dejstva, ki niso za tihotapce nič kaj prijetna. V Mariboru smo dobili nove oblastvene organe, tako zvane »carinske poverjenike«, ki so neke vrste tajni policisti, uslužbeni pri carinarnici. Sicer se je carinska oblast že prej posluževala svojih zaupnikov, ki jih ima še sedaj v vseh krogih prebivalstva, tako da nikoli prav ne več, če prideš s kakim tujim nepoznanim človekom skupaj, pa mu recimo slučajno postrežeš z ognjem iz nečisto sanega vžigalnika, če mož ni zaupnik finančnih oblasti ter te bo potem izdal. Vendar pa je šele sedaj s carinskimi poverjeniki započela energično borbo s tihotapskim podzemljem ter posebno vneto zatira tihotapstvo s saha-

rinom. Tako so te dni razkrinkali celo družino, ki je prenašala saharin iz Maribora v Zagreb. Pred nekaj dnevi so prijeli 17 letnega ključavničarskega vajenca Ferdinanda Hernarja. Fant je imel v nahrbtniku 11 in pol kg saharina. Izgovarjal se je, da mu ga je dal nepoznan gospod s prošnjo, da mu ga zanes v zagrebški vlak. Včeraj popoldne pa so zasacili pri tihotapstvu še očeta in mater omenjenega fanta. Oba sta bila prijeta na kolodvoru, tik preden sta vstopila v zagrebški brzdovlak. Carinski poverjenik ju je pozval na carinarnico, kjer so našli pri Ferdinandu Hernarju star, zavoj za 18 kg, pri njegovi ženi Tereziji pa 2 kg saharina. Tudi ta sta se zagovarjala, da ju je najel nepoznan gospod, naj mu neseta pakete v vlak ter jih pustita v kupeju, kjer jih bo potem vzel. Seveda s takimi izgovori carinskih oblasti nista mogla pregovoriti. Kazen, ki bo zadela družino zaradi tihotapstva, bo izredno huda, ker bo znašala globo skoraj milijon dinarjev.

Filmi

ki jih velja videti... ali ne videti

»Maryša« — Matica. Češki filmi, ki smo jih videli v zadnjih letih (»Reka« itd.), dokazujejo izrazito stremjenje, da hočejo Čehi za vsako ceno ustvariti svojo filmsko produkcijo. Kakor kaže »Maryša«, se to stremljenje uresničuje zato, ker so zagrabil pri pravih osnovah; v folklori, v doživljanju, čustvovanju ter običajih češkega in slovaškega naroda. To daje češkim filmom svežost, preprostost in pristnost. Velika gledališka tradicija, izborni igralci, režiserji in komponisti, ki jih ima prava v izobilju, store za češki film tudi svoje. Zato se ni čuditi, če se Čehom posrečijo v popolni meri tudi taka dela, kakor je »Maryša«. V tem filmu se je zgodba o preprostem dekletu, ki ga lakomni starši kljub njegovi lepi ljubezni do drugega fanta, prodajo bogatemu, surovemu vdovcu, se reši pekla s tem, da vsiljenega moža zastrupi. Tako uničijo ljudje dvoje življenj, ki se, kakor zaslužitmo na koncu filma, po očistujočem trpljenju in kazni, najdeta po pravičnosti večnega zakona. Okrog te zgodbe je spleten ves slikovni čar moravskih običajev, plesov, svatbenih obredov, verskih in življenjskih svečanosti. Ta spojitve narodopisnega, recimo kulturnega elementa s človeško dramo, je izvedena tako nevsipljivo in učinkovito, kakor tega razen v sovjetskih filmih s podobnimi motivi, ne najdemo nikjer drugje. V filmu ni ničesar neobičajnega, toda vse je tako dramatično, tako živo in tako resnično, da pusti v človeku neprimerno več pozitivnega vtisa, kakor še tako čudovito skonstruirana nemška zgodba. Videti ta lep, v marsičem dovršen slovaški film, s slikovnimi in življenjskimi motivi, ki so nam blizu ter z diskretno igranje vseh glavnih oseb, je doživljati, kakršnih smo v nemški in angleški judovski poplavi deležni ponavadi samo enkrat na leto.

»90 minut zamudec (Kino Sloga). Film je tak, kakršnih je Harry Piel že nekaj ustvaril in zreziral. Kriminalen, detektivski, kjer se lovijo zločinci s policaji in obratno, boksajo in bore z divjimi zvermi. Režija je bila uspešna, ker vse teče naglo, dejanje je napeto, vmes pa prizori, ki kar trgajo ljudi. Tega pa je nekajkrat preveč, da zanimanje popusti in človeka že kar utruja. Efekt se s tem seveda zmanjšuje, zlasti v prizorih, ki so posneti v Dalmaciji (divja dirka z avtomobili). Igralsko je film podpoprtečen brez izjeme. Slika pa je dobra.

Vesti iz Belgrada

Belgrad, 3. febr. m. V združenju industrijalcev v Belgradu je dosedaj obstajala sekcija aeronavtične industrije, v kateri so bile vključene vse tovarne za aeroplanne in aeroplanske motorje v to državi. Ker pa se je naša aeronavtična industrija v zadnjih letih silno razvila, se je začela potreba po ustanovitvi državne zveze aeronavtične industrije v kraljevini Jugoslaviji. Prihodnjo nedeljo bo ustanovni občni zbor za to zvezo.

Sofija, 1. febr. m. Na zahtevo notranjega ministra se je vseučiliški svet baval z vprašanjem dijaških društev ter je ob tej priliki ugotovil, da imajo v Sofiji okoli 70 dijaških organizacij, od katerih jih je samo 20 splošno značaj, dočim so vsa ostala čisto strokovna društva. Na zahtevo vseučiliškega sveta je notranji minister izdal odlok, da bo odslej dovoljeno samo društvo »Hristo Bolev«, vsa ostala pa se bodo morala razpustiti.

Ankara, febr. m. Tukajšnji politični krogi zatrjujejo, da bo francoski veleposlanik Bonson v najkrajšem času odpoklican. Razlog za to je v tem, ker se veleposlaniku ni posrečilo utrditi turško-francoskega prijateljstva, zaradi česar je bil tjakaj poslan.

Zaradi prevelikega aktivnega salda, ki je nastopil v trgovini z Nemčijo, se je zgodilo, da so naši izvozniki težko prišli do svojega denarja. Pojavljalo se so zahteve, da je treba za nekaj časa ustaviti izvoz v Nemčijo zaradi nestalnosti marke in zaradi neizplačevanja računov s strani Nemčije. Izvozniki so začeli slutiti, da je izvoz v Nemčijo zvezan z velikim rizikom. Ko so pa Nemci zvedeli za take grožnje, so tudi sami zapretili, da bodo storili svoje, če bi naši trgovci in izvozniki začeli namenoma omejevali izvoz in odpovedovati naročila. Tako je postalo nujno, da je šel v Berlin viceguverner Narodne banke dr. Belin, da sklene z Nemčijo nov način plačevanja in izvoza.

Društvo za varstvo deklet v Ljubljani bo imelo svojo letno glavno skupščino v nedeljo, dne 7. febr. ob 10 popoldne v verandni dvorani hotela Union po običajnem dnevnem redu. P. n. članstvo in plemenite dobrotnike najljubneje vabi k polnoštevilni udeležbi. — Odbor

Uboj v Hrastniku pred sodiščem

Celje, dne 1. febr.

Pred malim senatom celjskega okrožnega sodišča so se zagovarjali danes 39 letni delavec Pečnik Janez, 27 letni delavec Tovornik Franc in 23 letni delavec Redinec Vladimir, vsi iz Hrastnika. Imenovani so v noči dne 10. januarja 1937 napadli v Hrastniku in težko poškodovali Udrjano Stefana. Tepli so ga vsak s svojo voznico in mu prizadeli poleg lahkih telesnih ran tudi notranje poškodbe z udarcem v trebuh, ki je vplival na živčni vokal in slednji na srčni centrum, kar je povzročilo ohromitev srca, da je Udrjan

tako umrl.

Prejšnji večer sta popivala obdolenca Tovornik in Redinec v družbi treh drugih moških v Logarjevi gostilni v Hrastniku. Spili so skupaj 5 do 6 litrov vina in sicer nekako do 23. ure. Kmalu je prišlo v gostilno do prepira, nakar so nekateri zapustili Logarjevo gostilno in šli proti Bontahovi gostilni. Med potjo se je družbi pridružil še obdolenec Pečnik Janez. Pri Ceplakovi trgovini je srečal družbo Frankovič Anton. Današnji obdolenec Tovornik ga je ustavil in od njega zahteval, naj mu da nož, kar je ta tudi storil. Moral je iti tudi z njimi. Ko so prišli do skladišča ob kemični tovarni, so se razen Frankoviča oborožili s koli in ročicami, ki so jih poruvali z vozov. Na poti jim je prišel nasproti Pavel Frankovič, ki je vzel s seboj še brata Antona in sta oba odšla v stanovanje brata Pavla. Kmalu nato je Anton Frankovič zapustil stanovanje svojega brata, hotel oditi k vratarju steklarne. Na sredi poti do steklarne je začel tudi pok. Udriana z ženo. Pri tem se je začel Udrijan, ki je imel za ženo Frankovičovo sestrično, razburjati, češ, da ne pusti, da bi njega kdo tepel. Tedaj so opazili prihajati od Pečnikove trgovine današnje obdolenke. Obdolenec so jih pustili na miru in tudi oni obdolenke. Frankovič ni šel nato v steklaro, ampak z Udrijanovo družbo nazaj do hiše, kjer stanujejo vsi skupaj. Pred hišo so se ustavili in ni minilo četrte ure, ko so vsi trije obdolenec prišli nazaj. Tu je kmalu prišlo do obračunavanja. Med tem je Udrijan planil k plotu, iztrgal lato in skočil z njo v roki proti obdolencem. Vsi trije obdolenec pa so tedaj istočasno planili z ročicami na Udriana, udarili po njem in ga takoj zrušili na tla.

Vsi trije obdolenec krivdo zanikajo in se zagovarjajo s tem, da so bili napadeni. Pri današnji razpravi so bili obsojeni: Pečnik in Tovornik vsak na 10 mesecev strogega zapore, Redinec pa na 10 mesecev zapore.

Kulturni koledar

Evgen Lah

Dne 2. februarja 1930 je umrl v Ljubljani domoznanski pisatelj in statistik Evgen Lah. Rodil se je 15. avgusta 1858 v Vipavi. Gimnazijo je študiral v Kranju in Ljubljani, geografijo in statistiko pa na dunajski univerzi. Zaradi bolehnosti je študij prekinil in postal najprej uradnik pri trg. in obrtni zbornici, kasneje pa pri magistratu v Ljubljani, kjer je vzorno deloval do svoje vpokojitve. Kot domoznanski pisatelj je opisoval naša jezera, planine, kraške jame in posamezna mesta: Tržič, Kranj itd. Napisal je tudi več statističnih razprav: Zgodovina in statistični pregled ljubljanskih ljudskih šol, pisal je o ljubljanskih občinskih volitvah v dobi 1886 do 1903, poročila o občinski upravi za leto 1896–1906. Kot tajnik Slovenske Matice je več let urejeval njen Letopis. Poleg tega je bil tajnik pri raznih dobrodelnih, prosvetnih društvih. Literarno je sodeloval pri Literarnem in zabavnem klubu in Ljubljanski čitalnici.

Lawrenčič Ivan

Dne 3. februarja 1930 je umrl v Kamniku zgodovinar in politik Lawrenčič Ivan. Rodil se je 6. januarja 1857 na Planini pri Vipavi. Gimnazijo je študiral v Ljubljani, prav tako bogoslovje, ki ga je dovršil leta 1881. Kaplanoval je po raznih krajih Slovenije, postal župnik in dekan 1895 v Šmaratnem pri Litiji, kjer je zgradil veliko novo cerkev in prezidal župnišče. Leta 1902 pa je prišel v Kamnik, kjer je prenovil župno cerkev znotraj in zunaj. V letih 1908–1918 je bil deželni poslanec, kjer je bil poročevalec o šolskih zadevah. V mlajših letih je objavil več zgodovinskih spisov: Krščanstvo pri Slovencih do Cirila in Metoda, Jurij Grabrijan, Tisočletnica smrti papeža Janeza VIII., Zgodovina cerkijanske fars, Andrej baron Winkler, itd. — Po vojni ga je razdor v vrstah bivše SLS zelo bolel. Zaradi svoje sprajljivosti se je v začetku zameril na obeh straneh.

Ljubljana danes

Koledar

Danes, sredo, 3. februarja: Blaž.
Jutri, četrtek, 4. februarja: Andrej K.

Nočno službo imajo lekarne: mr. Sušnik, Marjini trg 5, mr. Kurač, Gosposvetska cesta 10 in mr. Bohinec ded., Rimska cesta 31.

Opera: »Pri treh mladenkah«.

Drama: »Korajža velja«.

Union: »Koncert na dvoru«.

Matica: »Maryša«.

Sloga: »90 minut postanka«.

*** KINO ***
UNION
TEL. 22-21
Danes poslednji grandiozna in raskoša opereta

Koncert na dvoru
Marta Eggerth in Johannes Heesters

MATICA
TEL. 21-24
Najlepši češki glasbeni in pevski film, nagradjen s 1. nagrado čehoslovske republike

Maryša
Jirina Stepančikova, Jaroslav Vošta in Vladimir Borsky, najboljši umetniki pravega narodnega gledališča

SLOGA
TEL. 27-30
Najnovejši in senzacionalni film
90 minut postanka

v režiji in glavni vlogi HARRY PIEL
Film je bil posnet deloma v naši krasni Dal-

maciji!
Na splošno željo mladine matineja ob 14-15 uri

Miške in šale za male

== Predstave ob 16., 19. in 21. uri ==

Obveznice 6% obligacijskega posojila mestne občine Ljubljanske so podpisnikom na razpolago in se podpisniki lahko že v sredo, dne 3. februarja 1937 in naslednje dni zgledajo v Mestni hranilnici ljubljanski s potrdilom o podpisu in bodo prejeli njim pripadajoče obveznice. Mestna hranilnica bo še posebej obvestila podpisnike o tem, vendar jim ni treba čakati na to obvestilo, temveč obveznice lahko že takoj dvignejo.

Razpis ojetalne licitacije del za postavitev vremenske hišice iz umetnega kamna v Zvezdi razpisuje mestno poglavarstvo v Ljubljani. Natančnejši podatki in pogoji so razvidni iz zadnjega službenega lista kr. banske uprave.

Gospodarstvo mestne občine v zadnjem letu, kako je ljubljanski občini grozil gospodarski propad in kako ga je nova uprava rešila propada in ga bistveno izboljšala, nam pove brošura z naslovom »Eno leto nove mestne uprave ljubljanske«. Brošura so dobi v vseh večjih ljubljanskih trafikah in stane 1 din.

Ljubljansko gledališče

DRAMA

Začetek ob osmih

Sreda, 3. februarja: »Korajža velja«. Red Sreda.
Četrtek, 4. februarja: »Dež in vihar«. Red A.
Petek, 5. februarja: Zaprt.

OPERA

Začetek ob osmih

Sreda, 3. februarja: »Pri treh mladenkah«. Izven.
Popust za abonente.
Četrtek, 4. februarja: »Hovansčina«. Red četrtek.
Petek, 5. februarja: Zaprt.

DRAMA

Za red »Sreda« so ponovi drevi v drami zabavna kmečka veseliga »Korajža velja«.

OPERA

Nocojšnja predstava operete »Pri treh mladenkah« je zadnja, ki kateri imajo abonenti Nar. gledališča 50% popust na podlagi abonentske izkaznice. K poznejšim uprizaritvam ta popust ne bo več dovoljen, zato prav posebno opozarjamo p. n. abonente na to. Vlogo Hannerl poje ga. Marica Brumen-Lubejeva, ostala zasedba je običajna.

„Krištof“ na Ljudskem odru

Ljubljana, 3. febr.

Nekaj let sèm je del ljubljanske gledališke publike pogrešal vzporeditve Ljudskega odra. Od kar so namreč Ljudski dom v Strojarski ulici preuredili v akademski Cirilov Dom, je družina Ljudskega odra ostala brez svoje stalne dvorane. Le od časa do časa smo brali o kakšnem gostovanju tu in tam. Ko so družini vabili dvorano, je bila uničena tudi gledališka garderoba. Zavedati pa se moramo važnosti slovenskega Ljudskega odra, ki vrši veliko kulturno nalogo v malem, a obsežnem, kar Narodna gledališča s poklicnimi igralci v velikem in visokem. Danes, ko se po zaslugah nekaterih ljudi po deželi odvijajo novi Ljudski odri, ko se mnogi piše in govori o slovenskem ustvarjanju z igranjem pod milim nebom, bi bilo kar čudno, če bi Ljubljana, ki naj bi vendar vse to vodila v teoriji in praksi, ostala brez Ljudskega odra. Zato nas je veselo presenetilo vabilo na premiersko prizoritev na novo oživljenega Ljudskega odra, ki je 1. februarja zvečer ob 8 v novi, prekrasni frančiškanski dvorani dal Dietzenschmidtovo veselo igranje leta sveta v treh dejanjih »Krištof« (delo je prevedel prof. Kuret). Igra je mistična, legendarna zgodba o svetem Krištofu, ki živi v preprostem, dobrem človeku našega stoletja. Krištof išče in boga, da bi našel in služil najvišjemu Gospodu. Ob tem iskanju se nam pokažejo vse zmote, katerim se klanjajo sodobniki: zavest mladosti, bogastva, sila pesti, pravica tega sveta, država, a Najvišjega ne odkrijejo. Delo je alegorija, saj tudi ne nastopajo prave osebe iz življenja, temveč samo umetno narejeni zastopniki človeštva. kar se tiče vzporeditve, bi rekel, da je igra silno težka, delikatna stvar, saj če ni podana izvrstno,

brezhibno, vpliva smešno. Čudno se mi zdi, da se je Ljudski oder lotil tako trdega oreha. Že je bilo nekje rečeno, da to delo ni za deželo; zdi se, da ni takih razlik med ljubljanskimi odri, da bi se v Ljubljani tega mogli lotiti. Poleg tega je bilo potrebno, da bi si Ljudski oder z otvoritveno predstavo, t. j. s primernim delom na mah zopet pridobil in ustvaril publiko. Po obisku sodeč se to ni zgodilo.

Sicer prijetni dvorani bi bilo kaj reči k rešitvi odra: bolje bi bilo, če bi šel v globino, kot v osredje saj je treba prilagoditi spravi igralce v ozadje pred zakritjem zastora, ki ostaja v tej rešitvi tudi brez potrebnega učinka. Tudi deske, posebno če stopičaslo gredo v višino, je treba prikriti. Tudi vprašanje zvočnika ostane nerešeno, saj se tako družita dve stvari na nemogoč način.

Igralci so po svojih močeh izvršili nalogo v sledeči zasedbi vlog: Krištof (Zupan), mladenič (Pavlovič), dekle (Soukalova), revež (Klemenčič), bogatin (Zakrajšek), vodja (Sešelj), sodnik (Möder), car (Debevec), ženska (Kačičeva). Pripominjam, da bi si Krištofa zamišljati drugačnega, resnega, a ne komedijanta. Mladenič, pesnik, je v patosu vsekakor pretiraval. Dobra tipa sta bila revež in bogatin, tudi sodnik in car. Boljši sta bili edini ženski vloži in pa nekaj skupinskih slik, na katerih leži precej poudarka.

Delo je zrežiral Röger. Igra je na premieri trpela radi nepovezanosti, sploh ni šla dovolj gladko, kot bi jo trebalo pripraviti in izpolniti za prvo predstavo v novi sezoni. Krivda pa je zopet v pretežitvi igri. Da bi se igralci počutili sigurne v kretanju, besedi, jim je treba šole in za to je gotovo veseliga lažja —psl.

Naša smučarska latovščina

Čislani g. urednik! Z veseljem opažam, da posveča Vaš cenjeni list obilo pažnje smučarstvu, tako pri nas, kakor po ostalem svetu. Prav je tako. Upam zato tudi, da bodo našle naslednje, v dobrem namenu napisane vrstice prostora v kaki prihodnji Vaši izdaji.

V številki 21 z dne 27. januarja t. l. izraža »Slovenski dom« svojo nejevoljo nad tem, ker si naši smučarski bratje onkraj Sotle niso hoteli prilastiti niti severnoslovenskega izraza za smuča »ližec«, niti niso marali sprejeti slovenskega »smuča, smučke, smukec«, nego so rajši segli po neslovenski tuji besedi »skic«.

Nikakor ni namen današnjih vrstic dregati vnovič v smučarske zadeve onkraj Sotle in ne v tem pogledu dajati kakih naukov hrvatskim tovaršem na smučah, čeprav moram odkrito priznati, da res tudi menj njih »skijanje« in »štapovic« in »bunding« in še marsikaj drugega ne ugaja. Menim namreč, da je to hrvatska zadeva, ki jo bodo, čim pride pravi čas, že sami rešili. Nujneje nego dajati hrvatskim smučarjem kake nasvete, pa se mi zdi opozoriti: naj bi Slovenci sami najpoprej pomislili pred svojim lastnim smučarskim pragom!

Res je, krenili smo že precej na bolje, vendar je še dovolj smeti, pa malo brige in volje, da bi se otresli grdih germanizmov in odpravili ostali grdi plevel. Nekaj primerov:

Smučarske vožnje. — Do danes še ni bilo mogoče dopovedati vsem našim smučarjem, da smučar — kadar namreč drsa — ni konj in ne vol in ne mula in ne osel, da ni na smučeh vprežen ter da kot tak ne more voziti, da torej v resnici ne vozi in da tudi lilienfeldske tehnike (razven če niso to knjige) nikakor ne more voziti, ker se nekaj abstraktnega, česar se utipati ne more, sploh voziti ne da. Pa je vse zaman pri nas in vse pisanje bob ob steno.

Zanimivo je vedeti, da se je zazdel izraz »skifahren« že celo Nemcem samim v zadnjem času neprimeren ter so ga v svoji smučarski terminologiji že izmenjali z bolj umestnim »skilaufen, Skilauf, Skilauf«. Samo naš izobraženec še vedno vozi, samo naš slovenski človek, je še tako zagaman, da se mu de da nič dopovedati in kar noče verjeti, da je izraz drsanje (poleg smučanja, dričanja, krmarenja in letanja) ne le pristen in dober ter med ljudstvom, ki ga časopisje in smučarji niso že okužili, še danes splošno v rabi in domač.

Smučski tereni so druga zakrknjena revmatična bolezen, ki je prošla v kosti zanikrnih naših smučarjev. Po zaslugi naših sportnih in planinskih poročevalcev, ki jim je »vse glüh, kako pišejo, se je pokvarila govorica že celo na kmetih, po deželi. Vzemimo ta ali oni časopis, ali knjigo v roke, videti je, kakor da je zadnje čase naš slovenski jezik tako zelo obubožal, da ne premore več nobenega pravega lastnega izraza za tujko »teren«. Svoje besede svet (lep, osiren, prost, gladek voljan, gol strm, svet, i. dr.), to smo kar zavrgli in pozabili, ker hočemo »nobel in modern«, ne pa po domače povedati.

Kaj bi se spakoval! Rabi domačo besedo, lepa je in se da malone v vseh primerih uporabiti ter po nepotrebnem izposojeni tuji teren nadomestiti.

Zadnja leta se vedno bolj pojavlja izraz — smučišča — ki ga rabijo v popolnoma napačnem smislu, namreč za mesto, kjer se smučarji-novinci vadijo, vežbajo ali kažejo svojo spretnost krmariji. Opozarjamo, da smučišče ni prostor za vežbanje, nego poseben prostor, shramba, bram, kjer smučič shranimo, odlagamo, da jih pri odmoru ne vlačimo v obrednice, kakor je n. pr. smetišče prostor za odlaganje smeti in gnojnice kup za gnoj. Hočem li torej opozoriti na mesto, svet, kjer smučarji drsajo, potem izrazim to lahko z izrazi — vežbališče, terišče ali pa to opišem z besedami breg, strmina, reber, strmočina itd.

Četrta cvetka naše bohotno razpasle smučarske latovščine so dalje n. pr.:

Kante, za kar imamo sicer prav dober izraz **robniki**. To pa seveda diši po slovensko in zato menda ni dobro in ne prija nekaterim našim smučarjem. Bolj »nobel« se jim zdi tuja spaka, ki se je žal niti nekateri slovenski akademiki ne sramuje in ne zna ali ne more ogniti in ne otresti. Za Boga, kam pa pridemo, ako cvet slovenske mladine, ki so mu učitelji in profesorji skozi 8, 10 do 12 let zabijali v glavo: spoštuj svoj materni jezik, tako omalovažuje in zanemara našo domačo smučarsko besedo? Kaj pa naj pričakujemo od našega skromnejše nabraženega trgovskega ali obrtniškega vajencea?

Slovenci se ob raznih prilikah radi trkam na svoja narodna prsa in imamo nacionalnost vsak čas na jeziku. V praksi, kadar bi bilo treba narodno izkaza se, pa na narodno dolžnost kaj radi pozabimo. — Tudi pri tem, kako govorimo, kako se izražamo in pišemo bi morali naši smučarji bolj paziti in bolj ceniti svoj jezik. To spada k narodni zavesti.

Kaj pomagata obešati ob raznih prilikah na veliki zvon Bloke, da je Slovenija edina dežela v Srednji Evropi, ki ima pisane dokaze, da smo

poznali smučanje že od nekdaj in pa predvsem poudarjanje: da imamo pristno domačo smučko izrazoslovje, če se pa tega ne držimo ter ob vsaki priliki to lepo narodno ustno izročilo, staro smučarsko zapuščino v svojem govoru preizramo in zametujemo, namesto da bi to slavno dediščino naših pradedov s ponosom čuvali, negovali in pa spoštovali!

JZSS kakor tudi SPD in Sokol ter drugi, ki danes vedre in oblačijo nad našim smučarstvom, bi storili prav, ako bi se potrudili, da zamujeno popravijo.

Ob vseh prilikah naj bi nenehoma vplivali in predvsem po svojih smučarskih učiteljih, objavah in sporočilih v časopisju na to, da navedene in tudi vse ostale grde razvade iz naše smučarske govorice čim prej izginejo. Po 25 letih, odkar smo prvič na to hibo opozorili in pokazali kako bi jo odpravili, bi bil danes že skrajni čas, da bi to zanikrnost in narodno brezbržnost iz smučarskih vrst končno enkrat korenito iztrebili.

Rudolf Badjura.

Gradbeno gibanje v Slov. Konjicah

Bilanca gradbenega gibanja v lanskem letu je bila v Slov. Konjicah enaka drugoletni — malenkostna, saj niso v tem oziru popolnoma nič napredovali. Je bilo sicer sezidanih nekaj stavb, ki pa niso k razširitvi kakor tudi k olepšanju kraja nič doprinesle, zato jih tukaj ni vredno omenjati.

Nekoliko drugače pa je v neposredni in bližnji okolici. Nasprotno razmeram v trgu se je gradbeno gibanje zelo pospešilo, da nas mora kar zadovoljiti. Saj je tekom lanskega leta vzraslo precej hiš in hišic ter gospodarskih poslopij, izmed katerih je pa še nekaj nedograjanih. Vse to je, oziroma, če bo doprineslo k omiljenju stanovanjske krize, ki se močno občuti pri nas. Saj so vsa stanovanja do zadnjega v vsej bližnji okolici zasedena, dočim jih je v širši prav lepo število praznih. Lepa novosezidana gospodarska poslopja pa so dokaz naprednega gospodarstva.

Samo v Skalcah je bilo zgrajenih pet stanovanjskih hiš in to: g. Petrina iz Slov. Konjic, g. Wuhererja iz Zreča, g. Pučnika iz Prevnata, g. Gorenjaka iz Zagreba in gđc. Sušakove iz Skale. V Sp. Zrečah je sezidal g. Kavčič, kovač, lepo hišo v Tepanju pa sta si postavila stanovanje še g. Samec, kolar in g. Kopanjnik, rudar. K temu moramo prišteti še nekaj nedograjanih in sicer: V Zg. Pristavi 1, Skalcah 1, Tepanju 1, Prežigalu 2 in na Prevratu 1. Skupno 6, ki pa bodo letos dograjena.

Razen tega je bilo postavljenih več gospodarskih objektov, ki v vseh ozirih ustrezajo predpisom higijene in umnega novodobnega gospodarstva. Naj omenimo samo vzorne hleve bolnišnice Rdečega križa v Vešeniku ter g. Ložaka v Skalcah. Kmetje so zgradili veliko število gnojnih jam in svinjakov. Ako bo šlo tako naprej, se moramo v tem oziru napredne okolice res veseliti.

Litija

Obisk predavanja o pomenu mednarodnega pomožnega jezika, ki se je vršilo preteklo sredo na tukajšnji šoli, je pokazal, da tudi v Litiji vlada zanimanje za ta problem. Predavatelj je bil za svoja izvajanja toplo pozdravljen od strani občinstva. Pri tej priliki se je izrekla želja, da se v Litiji osnuje tečaj mednarodnega jezika: esperanto, kajti ta jezik ima vse pogoje, ki se jih zahteva od jezika, kateri naj bi bil mednarodni. — V zvezi s tem sporočamo, da se bo tečaj vršil, če se bo prijavilo dovolj tečajnikov. Vsa pojasnila dobite pri g. Tauerju, učitelju v Litiji, ki sprejema tudi prijave, najkasneje do 5. februarja t. l.

Iz skupščine

Belgrad 3. febr. m. Včeraj popoldne je finančni odbor narodne skupščine nadaljeval svoje delo ter je vzel v pretes poedinosti proračunskega predloga za poštno ministrstvo. Po ekspoziciji poštne ministrstva je govorilo več poslancev, med njimi tudi dr. Voja Janić, ki je izrekel poštenemu ministru priznanje za njegov podoben ekspozice ter za njegovo povabilo, naj bi vsaka politična skupina iz narodne skupščine imenovala po enega ali več delegatov, katerim bi poštni minister dal na vpogled vse gradivo za sklenitev pogodbe z obstoječimi radiodružbami radi razširitve radioposlat v Belgradu, Zagrebu in Ljubljani. Poslanski klub JRJ je imenoval za delegate: dr. Vojo Janića, dr. Jure Koceča in dr. Zarka Tomaševića; Narodni delovni klub je imenoval dr. Kosica in dr. Lovrenčiča; Jugoslovanski klub Nikola Kabalina in ing. Tšimo, JNS ing. Horvata in Mohoričiča, Narodni kmetki klub pa: Milanoviča in Kostrenčiča je govorilo še več poslancev, nakar je bil proračun sprejet tudi v poedinosti.

Od tu in tam

Glavni odbor JNS se bo moral prihodnje dni sestati, da popravi in zakrpa svojo trlo bajto. Nasprotstva, ki so nastala med skupino Jevtiča in Slavka Ščerova ob priliki volitev predsednika mestne JNS za belgrajski okoliš, so se ponavljala vsak dan po časopisju, čeprav so jih vsa inšarska glasila kategorično zanikala. Nasprotstva segajo še v čas, ko se je predsednik JNS Pera Zivković odločno zavezal za Boška Jevtiča in njegove pajdaše ter jim utrl zopet spremen v stranko. Nekateri skupine niso bile s tem zadovoljne in so večkrat očitno pokazale svojo nevoljo, ker so hoteli, da se JNS »demokratizira«. Ko pa je bil Jevtič izvoljen za predsednika belgrajske JNS, je zapopolnil. Pokanje v stranki bo obravnaval glavni odbor, v katerem sta tudi dve skupini. Ena zahteva, naj se začne temeljito čiščenje in izločijo ljudje, ki ne spadajo v stranko, drugi pa temu nasprotujejo, ker dobro vedo, da bi s tem izključili iz stranke še tisto bore malo ljudi, ki vedijo v JNS. Stavno v stranki res ni nikogar več, kakor pa sami odborniki in še ti si niso edini.

Smučarske tekme v Banskj Bistrici se nadaljujejo danes s slalomom. Kakor znano, je bil naš Heim v smuku prvi in imamo torej vsaj nekaj izgledov v skupni alpski kombinaciji. Vsekar bo današnji tek na tem odločilen. Včeraj je bil vztrajnostni tek na 50 km. Pri tem je nenavadno dobro iznenadil Mrak, ki je zasedel tretje mesto. Smolej je bil peti, Knap pa 25. Prvi je bil naš znanec Čehoslovak Ciril Musil, ki je pretekel smučarsko maratonsko progo v času 3.45.00, sledil mu je Frančišek Balvin s časom 3.48.41 okrog 6 minut več kakor zmagovalce. Smolej na petem mestu je rabil 3.52, dočim je Knap na 25 mestu in njegov čas ni znan. Z rezultati te tekme moramo biti z ozirom na izredno hudo konkurenco in veliko število tekmovalcev še kar zadovoljni.

Učitelj Janko Gačnik iz Guštanja je bil pred nedavnim razrešen funkcije šolskega vodje. G. Gačnik je znan zlasti izza volilne dobe, ko je vse svoje sile zastavil za zmago JNS; poleg tega je bil znan tudi izza orjinskih časov. Tudi naš list je objavil nekatere okrožnice, ki jih je g. Gačnik s svojim podpisom pošiljal raznim ljudem. Pričakovali so, da bo g. Gačnik prestavljen iz Guštanja. Pa se to ni zgodilo, marveč je bil samo razrešen funkcije šolskega vodje. Včeraj pa smo iz Narodne skupščine slišali glas narodnega poslanca iz Prevalj g. Doberška, ki je napovedal, da bo vprašal prosvetnega ministra o nekem nezaključnem primeru. In kaj je vprašal gospoda ministra: zakaj je bil g. Gačnik razrešen funkcije upravitelja šolskega vodje. Strahno! Saj je g. minister padel skoraj v nezvest...!

Nov občni zbor bo imela Jugoslovanska labk-atleška zveza v Zagrebu. Izredni občni zbor, ki je bil oktobra lani, je potekel v kaj žudni atmosferi, ker je kartel nekaterih klubov znan razveljaviti glasovalno pravico 22 klubov, med katerimi je bila tudi ljubljanska Ilirija. Ti so potem zahtevali, da se mora sklicati nov občni zbor. Uprava pa tega ni hotela storiti, nakar so se klubi pritožili na policijo. Ta je pritožbo zavrnila, enako jo je zavrnila tudi banska uprava. Preostajalo je le, da so šli pred upravno sodišče. Tamkaj pa so klubi uspeli, ker so je sodišče postavilo na stališče, da so za take spore merodajne upravne oblasti, ne pa ministrstvo za telesno vzgojo. Obenem so bili razveljavljeni odloki banske uprave in tudi policije. Odbor JLAZ bo moral tako v kratkem sklicati nov občni zbor.

Strah in paniko je na splitski postaji povzročil bik, ki se je ukral del iz železniškega vagona, v katerem je bilo več govedi, ki so bili namenjeni v Malto. Ko so jih izkrcavali na ladje, je en bik pobesnel in planil na svobodo. Bik se je zagnal prav proti peronu, na katerem je bilo mnogo ljudi in otrok, ki so čakali na vlak. Vse se je seveda začelo proti izhodu, nastal je krik in vik. Takrat pa se je znašel neki železničar, ki je skočil proti biku in ga hotel zavrniti v drugo stran. Bik ga je naskočil, k sreči pa je imel široko raztegnjene rogeve, da je železničarja dvignil v zrak le z glavo. Ko je spet padel, se je močno poškodoval. Bika pa je nekdo ustrelil iz puške.

Na svetovnem tržišču je popustilo zanimanje za pšenico. Zaradi tega je tudi »Prizade začel omejevat nakupovanje. Cene zato padajo. Prav tako so popustile cene kornice, ki so bile prejšnji teden precej visoke. Ljudje se pritožujejo in sprašujejo, kdo je kriv, da se niso pravočasno spravile v inozemstvo še večje količine pšenice, ko so bile cene še visoke in se svetovni trg še ni natrpal z žitom iz drugih držav. Prevelike zaloge, ki so še doma, utegnejo zelo kvarno vplivati na nadaljnje cene pšenice.

Predstavniki vseh trg. in obrtniških zbornic so se zbrali v Belgradu na konferenco, na kateri bodo obravnavali vprašanje zakona o prometnem davku na les, kakor tudi izmenjavi davka na poslovni promet. Ljubljansko zbornico zastopata tajnika Mohorič in Žagar.

V Petrogradu se je dogodila težka, a nenavadna nesreča. Jovan Kenšav, upokojeni poštni uradnik, se je sprehajal ob reki Begi, ko mu je prišlo na misel, da bi si prižgal cigareto. Mož je bil nekoliko zamišljen in je vžigalico mesto k cigareti pritaknil k svoji kravati. Ker je vlek del precej močan veter, se je kravata takoj vnela in zažgala tudi gornjo obleko. Mož je bil v nekaj minutah v plamenih. Pomagati si ni znal sam, ko so pa prišli do njega drugi ljudje, je bilo že prepozno. Mož se je bil že tako opek, da je kmalu po prevozu v bolnišnico umrl.

Pomlajevalca dr. Uzelca in dr. Kolesnikova, ki sta se zaradi pomlajevanja morala zagovarjati pred novosadskim sodiščem, sta bila oproščena vsake krivde in kazni. Sodišče je osvojilo poročilo komisije zdravnikov, ki so ugotovili, da obložena zdravniška nista pri tem ubogega delavca tako poškodovala, da bi bil v življenjski nevarnosti, ali pa vsaj delno onesposobljen.

Novi proračun Zagreba znaša 242 milij. Din ter ja za 16 milij. Din večji kakor lani. Pri tem so vsleti tudi proračuni mestnih podjetij.

Svojo ljubico je ubil kmet Dušan Miljković, ker ga je nagovarjala k zločinu. Marjeta Vrsko je bila poročena, vendar pa je rada gledala za Dušanom. Dolgo ga je nagovarjala, da se je Dušan vdal. Devet let je hodil na skrivaj, da mož ni nič opazil, k svoji znaki v vas. Zena se je naveličala večne opreznosti in je zato začela nagovarjati svojega ljubimca, naj ji moža zastrupi. Zena je spekla posebne kolače in vanje zamesila strupa. Ko so dali košček kolača psu na poizkušnjo, je ta takoj poginil. Dušanu pa se le ni dalo, da bi na tak način odstranil moža svoje prijateljice. Zaradi tega sta se sprela z žensko. Ta je bila tako huda, da je pograbila za lonec in ga treščila v njegovo glavo. Dušan je pograbil za puško in žensko ustrelil.

Zima zginja z zemlje?

Sedaj je kolikor toliko prava zima. Na gorah rastejo ledeniki, tam se kopiči sneg in med tako zvanimi zimskimi športniki vzbujajo veselo spomine smučanje, drsanje in sankanje. Na drugi strani pa vstajajo resni znanstveniki, ki nas začenejo plašiti z novico, da na vsem svetu ledeniki pojemajo, da so vedno manjši, in da bo prišel čas, ko bodo docela izginili. Ravno letos prihajajo iz Evrope in Amerike poročila, da se ledeniki naglo krčijo, da so se letos nenavadno stopile velike ledene gore na Islandskem ter na Grönlandiji. Vsa ta poročila so dvignila ameriškega profesorja od washingtonske vremenske opazovalnice — W. J. Humphreysa — da je spisal svoje opazovanje glede tega ter ga podal človeštvu, kaj ga še čaka.

Zima se odmika

Prvi hip so znanstveniki zmajevali z glavo, ko so brali profesorjevo trditev, češ, da bo prišel čas, ko na svetu ne bo nobenih ledenikov več. Vendar pa je resna znanost morala priznati, da je docela mogoče, da bi se kaj takega nekoč vendarle udegnilo zgoditi. Saj so najnovejše najdbe na Islandskem in v Grönlandiji dokazale, da je nekdanj tamkaj bilo drugačno življenje, kakor pa je danes, ko so te dežele pokrite z večnim ledom. Grönlandija je v nekdanjih časih menda res bila zelena dežela, kakor še dandanes pravi njeno ime. Naravno-zgodovinski muzej v South-Kensingtonu v Ameriki sedaj raziskuje neko rudnino, katero so izvele iz 3900 metrov globokega Wedellovega morja. Izkazalo se je, da je v tej rudnini tudi citronina kislina. To je dokaz, da je tamkaj uspevala celo citriona. Ker je dokazano, da je zunanost naše zemlje nekoč bila drugačna, kakor je je danes, je mogoče, da bo nekoč v prihodnosti ta zunanost zopet drugačna.

Med jugom in severom

Podnebje Evrope in velikega dela Amerike je za navadnega človeka samo zaradi tega znosno, ker se v teh krajih srečujejo nasprotstva mrzlega severa in vročega juga. Ta nasprotstva med mrzlim severom in vročim jugom pa se v našem podnebnju nekako zabrisajo ter je s tem ustvarjen boljši pogoj za človeško življenje. Brez tega bi bili pri nas severni vetrovi premrzli, južni pa prevroči. Sedaj pa recimo, da bi pri nas izginili vsi ledeniki, odkoder piha k nam mrzli severni veter. Ako bi se to zgodilo, bi bil južni vetrovi toliko hujši. Tudi pri nas bi nastopale silne deževne dobe. Podnebje pri nas bi se bistveno izpremenilo, medtem, ko bi se to dalo v tropičnih krajih mnogo manj poznati.

Velike svetovne žitnice so samo zaradi tega tako rodovitne, ker se mrzlo in toplo med seboj tako izpopolnjujeta. Tako imajo v Evropi veliko žitnico v Rusiji, v Aziji Kitajsko, v Ameriki pa

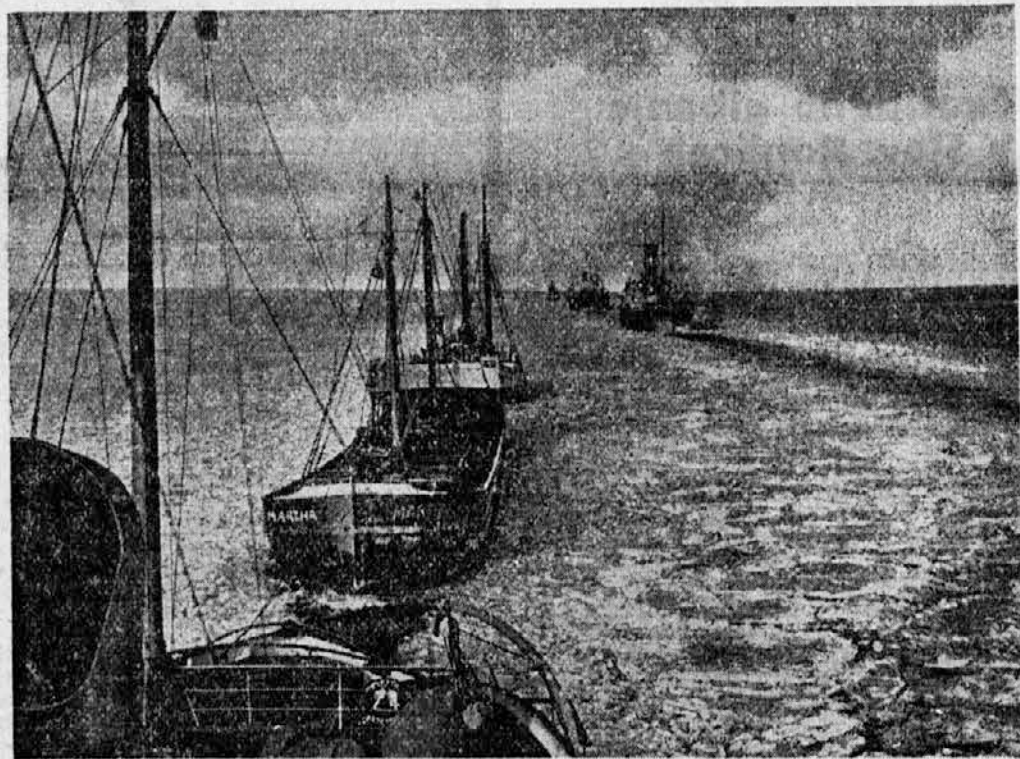
Kanado, Združene države in Argentino. Poleg teh pa je še Avstralija. Ko bi v teh deželah prenehala severni obiskovalci, mrzli veter, bi žitno polje propadlo kmalu tako, da bi se moglo tamkaj pasti samo že ovčje čredo. Toda te črede bi se pomikale vedno bolj proti severu ali jugu, ker bi bliže ravnika sonce izžgalo vso rast. Počasi bi pešeni viharji pokrili s peskom sedaj rodovitne planjave. Rodovitne dežele sveta bi izginile.

Pač pa bi se razmere na severu v Grönlandiji in v Sibiriji ter v polarnih krajih bistveno izboljšale. Tam bi nastala nova selišča. Omenjeni ameriški profesor trdi, da bi zato nastalo tako velikansko preseljevanje narodov proti severu, da je nekdanje preseljevanje narodov bila prava igra. Iz tega preseljevanja pa bi nastale strašne vojske, ker bi si vsak narod zagotovil boljši kos zemlje, katere je danes brez vrednosti. Toda zgodilo bi se morda tudi to, da bi rodovitna plast te severne zemlje bila tako plitka, da bi jo obdelovanje prekmalu izčrpalo. Morda bi se pod temi plastmi rodovitne zemlje našle plasti kakih rudnin in olj, toda za plug bi bilo te zemlje premalo. S tem v zvezi je šele pred kratkim bila objavljena statistika, kaj bi bilo, ko bi se vsi ledeniki spreminili v vodo. Izračunali so, da bi stopljeni ledeniki dali 1.330.000.000 kubičnih metrov vode. Ako bi se ta voda razlila v morje, bi morje naraslo za celih 45 metrov. S tem pa bi prišlo pod vodo ogromne površine obmorskih dežel. Pri onih v Evropi bi docela izginili v takem primeru pod vodo Belgija in Holandska ter tudi velik del Danske. Pa tudi druge obmorske dežele bi bile silno prizadete. Vse svetovno znane luke bi izginile pod vodo.

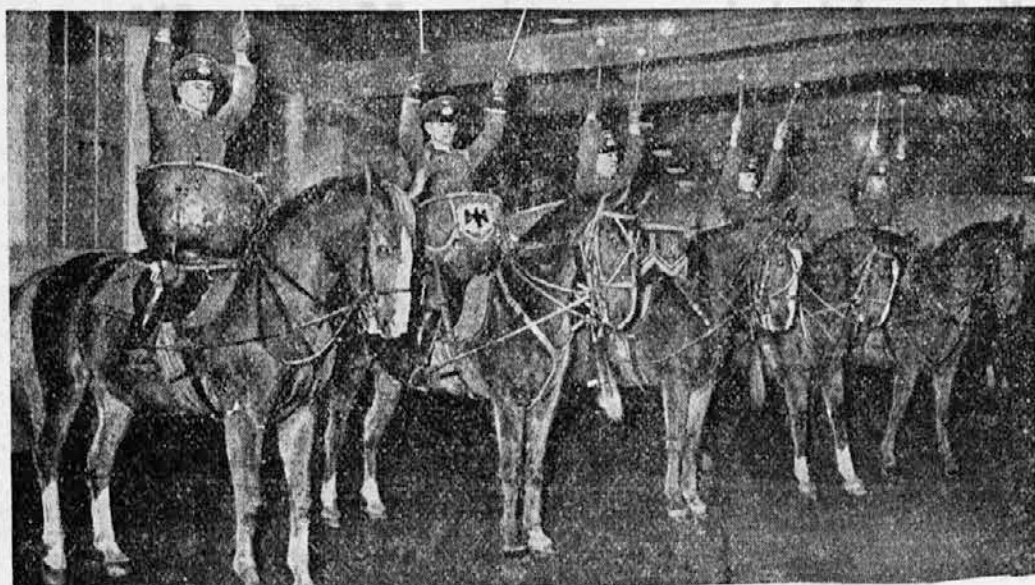
Počaka'mo še nekaj sto let ...

Toda sedaj nas začne znanost tolažiti, da bi se preveč ne ustrašili. Sicer nenavadna poročila iz Grönlandije in Islandije še davno niso taka, da bi morali že jutri povezati svoje culice ter se seliti na sever. Saj je že pri nas sedaj dovolj hladno, kaj neki je šele tam gori. Tam gori se stoji velikanske ledene gore, ki nam prav te in tako prijazno strežejo s svojimi ledenimi vetriči. Astronomi, ki se tudi ukvarjajo s takimi vprašanji, nam sveto zagotavljajo, da zemlje ne bo še konec pred 3 milijardami let. Ta tudi, preden bi se stopil ves led na naši zemlji, bo minulo najmanj kakih 200 let ali pa še več. Lahko pa se zgodi, češar učenjaki ne izključujejo, pa je morda verjetno, da se dobe menjajo in nihajo. Če smo danes v toplejši dobi, bomo jutri v mrzli. Saj je naše življenje veliko prekratko, da bi mogli taka dogajanja pravilno oceniti in presoditi.

Naročajte Slovenski dom!

Po vseh pristaniščih ob Severnem morju dela velike ovire prometu led. Tako tudi v Stettinu ob izlivu Odre, kjer morajo stalno biti v službi ledolomilci, da utirajo pot drugim ladjam. Slika nam kaže vlak ladij, ki plujejo za ledolomilcem.

V Berlinu so se začele z vsemi slovesnostmi mednarodne jahalne tekme, ki so jih otvorili bobnarji na konjih.

Opeharjeni slepar

Pred kratkim se je v Nemčiji, v Berlinu, vršila razprava proti dvema tihotapecema kokaina, opija in podobnih mamil. Na razpravi so odkrili svojevrstno zgodbo iz tihotapskega življenja, ki je kakor roman. Zgodba opeharjenega goljufa. — Bil je to Magib Tabbach iz Damaska, ki se je preselil v Berlin pod pretezo, da se bo naučil nemškega jezika. V resnici pa je imel mož v načrtu vse kaj drugega. Izbral je priliko, ki jo takim tujcem nudi vlemestvo. V velikem vrvežu in hrupu je težko zasledovati vsakega posameznika. Mož se je nastanil v zapadnem delu mesta in pri svojem stanodajalcu govoril, da je zastopnik velike trdnice za dragulji. Drugod je spet pripovedoval, da bo nakupil veliko ur in jih odpredal v inozemstvo. Da utegne biti tako res, je dokazoval denar, ki ga je imel vedno v izobilju. Z denarjem si je pridobil tudi dobre prijatelje in znance, ki so mu stali ob strani pri vsakem poslu. Med temi prijatelji pa se je našel eden, ki je bil še bolj prebrisan, kakor pa Tabbach. Znal je iz tuja izmamljati denar pod raznimi pretežkami. Nekada dne mu je dejal, da mu bo pripravil štiri kilograme kokaina. Takoj je dobil od tuja 1400 mark. Denar se je izgubil v žepu prevaranta, a o kokainu ni bilo nobenega sledu. Ko ga je tujec vprašal, kaj je s kokainom, mu je dejal, da je denar izgubil.

Zaskrbljeni tujec pa si je dal med tem v neki tovarni naročiti posebno kovinasto skrinjo, ki je tehtala okrog 500 kilogramov. Stene te skrinje pa so bile narejene tako, da so imele urejene posebne skrivne prostore, v katerih naj bi bili skriti biseri, da bi bili tako varni pred cariniki in pred tatovi. Skrinja je bila izgotovljena in stavljen na razpolago, vendar je ni mogel več uporabiti za svoj namen, ker je med tem že poselja vmes policija.

Kljub temu, da je ta stvar šla po vodi in zraven tudi vnaprej plačani kokain, tujec ni ostal prekrizanih rok, marveč je iskal novih trgovskih zvez. Tedaj so mu sporočili, da se z mamili v Nemčiji ne more tako prekupčevati, kakor z drugimi stvarmi, temveč da mora prekupčevalec predhodno imeti uvozno, oziroma izvozno dovoljenje. Tabbach si je skušal to dovoljenje pridobiti v svoji domovini v Damasku, vendar pa tudi tam ni imel sreče... Tedaj je segel po triku ter si sam ponaredil neko tako listino. Ta lista se je glasila tako, da ima on pravico nakupovati za neko inozemsko trdnico mamila in neke druge kemikalije. Iz listine je bilo tudi razvidno, da se bodo te stvari uporabile za neko ekspedicijo v Abesiniji. To listino je predložil tudi neki kemični tovarni v Darmstadt, kjer pa so takoj ugotovili falsifikat in je bil Tabbach aretiran. Pred sodiščem pa je moral razkriti tudi zgodbo, ki jo je imel s kokainom. Izkazalo se je, da se je Damasčan urezal in sam kot slepar nasedel še prebrisanejšemu sleparju.

Hudomušnost velikega vezirja

Če gremo nekaj stoletij nazaj, se kmalu znajdemo v onem času, ko je zasedel turški prestol sultan Murat, ki ga mi malo boljše poznamo tudi iz bitke na srbskem Kosovem polju. Cilj njegovih teženj sta bili predvsem dve stvari: bogastvo in razuzdano življenje. Takrat so Turki prav

pogosto začeli vpadati v balkanske pokrajine, pa kmalu tudi še na sever, kjer so naleteli na avstrijski odpor. Posebno so se prav gotovo ti turški vpadi ponovili tedaj, kadar je stopil na turški prestol nov vladar nov padišah. Po vsaki zmagi so imeli že od nekdanj navado, da so pošiljali v Carigrad glavo v boju premaganih sovražnih poveljnikov. Če je hotel avstrijski odposlanec te glave odkupiti z denarjem, ki ga seveda ni smelo biti premalo, je to mogel storiti, samo če je le imel dovolj zlatega denarja, toliko, da je ravno odteljal te glave, vsaj tako zgodovina poroča. Avstrijski poslanik je navadno to tudi storil. Toda turški veliki vezir Sinan-paša je kar naenkrat ugotovil, da avstrijski odposlanec še vedno ni plačal vsega zlata, kakor bi ga moral po neki večji zmagi. Zato je odposlanca tudi opozoril na to plačilo. Ta pa mu je odgovoril, da nicesar ne ve še o kakšnem dolgu, če pa že veliki vezir ravno hoče na vsak način ta denar, bo on takoj pisal na Dunaj cesarju, da ta denar izplača iz državne blagajne. Velikega vezirja, ki zlata ni imel nič manj rad kot pa svojega padišaha, je ta odgovor zelo razjezil. Ves besen je zakričal nad odposlanecem: »Komu boš pisal, cesarju, ki je postavil za svojega odposlanca takega pisana, kakor si ti? Avstrijski odposlanec pa se nad tem vprašanjem ni prav nič razburjal, pač pa je ohranil popolnoma mirno kri. Dejal je hladno: »Če je mogel padišah napraviti za velikega vezirja tako teslo, kakor si ti, si sme menda tudi cesar izbrati za svojega odposlanca takega pisca, kakor sem jaz!«

Temu razgovoru, ki je zvenel že precej trdo, je sledila v dvorani grobna tišina, ki naj bi ji sledil silen vihar. Toda ta vihar ni izbruhnil. Veliki vezir je namreč smatral, da je mnogo boljše, če se o tej stvari popolnoma molči, da ne pride do sultana samega. Kajti v tem primeru se najbrž ne bi prav dobro končala. Veliki vezir je v zadregi pristavil samo še tole: »Ta šmentani vrag, od poslancu bi bil ravno tako rad hudomušen kakor jaz.« Samo to je še spravil iz sebe, vse drugo kar bi bil morda rad povedal, je kar požrl.

Radio

Programi Radio Ljubljana

Sreda, 3. februarja: 12. Mešan program (plošče) 12.45 Vreme, poročila — 13. Cas, spored, obvestila — 13.15 Vokalna glasba (plošče) — 14. Vreme, burza — 15. Vinko Bitenc: Zgodba o dveh cekinih — igra za mladino (člani rad. igr. druž., režija Ipi) — 18.40 Zakonsko pravo v predhodnem načrtu drž. zakonika Jugoslavije (univ. prof. g. dr. Rado Kušel) — 19. Cas, vreme, poročila, spored, obvestila — 19.30 Nac. ura: Dubrovnik in njegov patron sv. Vlah (Vinko Floretić iz Dubrovnika) — 19.50 Uvod v prenos — 20. Prenos opere iz Narodnega gledališča v Ljubljani. V I. odmoru: Glasbeno predavanje (g. V. Ukmar). V II. odmoru: Cas, vreme, poročila, spored.

Drugi programi

Sreda, 3. februarja: Belgrad: 19.50 Narodne pesmi — 20.30 Humor — 21.30 Plesna glasba — Zagreb: 20. Ljubljana — Dunaj: 19.15 Vojaška godba — 21. Opeteta »Akrobati« — Budimpešta: 19.30 Opera — Trst-Milan: 17.15 Plesna glasba — 12. Puccinijeva opera »La Boheme« — Rim-Bari: 22. Violinski in pianinski koncert — Praga: 19.15 Radijski film — 20.50 Orkestralni koncert — Varšava: 19.20 Operni odlomki — 21. Chopinova glasba — 21.40 Violina — Königsberg-Stuttgart: 20.45 Schubertov ciklus — Hamburg-Köln: 20.45 Karnevalska reduta — Bratislava: 20.45 Plesna glasba Frankfurt: 20.45 Kabaret — Bernmünster: 20.10 Violina — 20.40 Mozartovi plesi — Sottens: 20.45 Simfonični koncert — Strassbourg: 31.30 Orkestralni koncert.

Sven Elvestad:

63

Zlodej se dolgočasi

Tudi gospodična Ida je imela občutek, da je prišel čas, ko je bilo treba misliti tudi na zahteve življenja, ne samo na veličastje smrti. Sicer pa je zaupno priznala Bredeju, da je bil pogreb najčudovitejši od vseh, ki jih je kdajkoli v življenju videla. Vendar pa se ji zdi, je pridodala z majhnimi razmišljujočimi gubicami v čelu, da prihaja to od dejstva, da so vsi Italijani katoličani.

Šla sta počasi po kratki poti od obrežnega sprehajališča do hotela Les Ambassadeurs. Brede je bil tiho, gospodična Ida pa je klepetala o vsem, kar ji je padlo v glavo, in tega ni bilo ravno malo, četudi je pot bila kratka. Čudovito se je zabavala na račun ameriških zakonskih mož, ki so čisto nesrečni, ko jih njihove boljše polovice vlačijo za seboj okrog po mestu. Vedno je bilo po šest do sedem gospa okrog nesrečnega moža, slišati je bilo šumenje pajčolanov, sončnikov in razne besede: »Exquisite! Charming! Shocking! Oh gish!« so donele na uho nesrečniku, ki so njegove zemeljske ostanke proti njihovi volji vlačili skozi vse napolitanske poulične trušče, četudi je njegova duša ostala še vedno na kontorskem stolu v Wallsteret. Ali so bili to nemara mormoni? Z nekaterimi so ravnali prav tako kakor z zavoji, stlačili so jih v automobile, potem pa spet izvili iz njih. bili so nežni in pobožni in gluhozemci za vse, razen za neprestani:

»Dad, please pay!« Takrat so se prebudili iz svoje zamaknenosti in mehnično izvlekli denarnico iz svojega žepa.

Pred hotelskim vhodom je stal Nubijec don Bébé, ves se je lesketal od zlatih resic. Šepetaje se je pogovarjal z dvema gospodoma, ki so njuni ostri, bodičasti pogledi takoj vzbudili Bredejevo pozornost. Ko sta Brede in gospodična Ida šla mimo, se je pogovor pretrgal, in močniti hotelski vratar je s širokim smehljajem pozdravil norveškega Kreza in njegovo lepo spremljevalko: »Buona sera, gospodar moja, bon soir, bon soir!« Brede pa je kmalu opazil, da je Nubijeva prijaznost bila še bolj lažnjiva in prisiljena kakor navadno. Ko je stopil v predvorje hotela, je imel neprijeten občutek, da so se mu na hrbet prilepili trije pari oči.

Gospodična Ida je rekla:

»To sta prav gotovo bila dva detektiva.«

»Kdo?«, je vprašal Brede. Njegove misli so zablodile v neko povsem drugo smer.

»No, onadva, ki sta stala skupaj z našim zamorcem. Ta tip poznam še iz »Mephista«, in Rist mi je dejal, da so si povsod podobni.

V veličastni dvorani hotela se je medtem nabrala pisana množica mednarodnih gostov, nekateri med njimi so začeli piti svoje cocktaile kar stoje, da ne bi preveč časa porabili z iskanjem sedežev.

Pretežna večina gostov so bili Američani. Kako zelo tiho je bilo vendarle zunaj na ulici, si je mislil Brede, če primerjaš s tem glasnim Broadwayem tu notri! In potem se še

dobijo Amerikanci, ki očitajo Napolitancem, da so glasni.

Vstopil je v hotelsko vežo, da vpraša v uradu če je prišlo zanj kako poročilo. Vodja urada mu je odgovoril s smehljajem, ki se je Bredeju zdel na vso moč čuden, in z glasom, ki je vplival sumljivo zaupno:

»Vaši prijatelji vas pričakujejo v kadiškem salonu.«

V tistem trenutku je zazvonil hišni telefon. Vodja urada je vzel mikrofona in odgovarjal šepetaje. Brede je počasi dobival vtis, da se je moralo nekaj zgoditi. Obrazi natakarnje in strežnikov so bili na silo prijazni, vsi so imeli nek poseben, nenaraven izraz, ki je precej jasno govoril: ne sme se nam nič poznati. Tudi nekaj gospodov, ki so odpravili skozi vežo, je vzbudilo njegovo pozornost. Videti so bili nejasni in nagli od enega med njimi je prišel bolniški vonj.

Brede je spremljal Ido do lifta. Bila je nekoliko trudna, povečerjati je hotela raje v svoji sobi.

Ampak pozneje pa se lahko malo popeljeva na sprehod po obalni cesti, kajne?, je vprašala, ko je stopila v lift.

»Bom prišel pote,« je dejal Brede in pri kimal. Potem je odšel v kadiški salon.

V kotu na divanu sta sedela Rist in Bergerone z dvema italijanskima gospodoma, vsi so se šepetaje pogovarjali. Ko se je Brede približal, sta oba gospoda vstala in se vljudno poslovila.

Brede je proti svoji volji nagubančil čelo. Kaj je, vraga, ves hotel okužen s skrivnostmi? Vprašujoče je pogledal Rista in pa Bergerona:

»Ali se je kaj zgodilo?«

»Sedite, moramo se previdno pogovoriti,« je Rist tiho odgovoril, »našega prijatelja Haselhuha so ubili!«

Bredeja je spreletelo, toda kmalu se je umiril. Sedel je k svojima prijateljema. Rist mu je pripovedoval vse, kar se je zgodilo.

Ko je bil pri koncu svojega pripovedovanja, je pristavil:

»Namen je bil vendar popolnoma jasan. Če bi Bergerona ne prišel na imenitno misel, in bi ne fotografiral don Vittoria v trenutku, ko si je prišel po bodalo, in ko bi ne ujel sengnizza...«

»Potem bi bili zdaj v neusmiljeni kaši,« mu je Brede padel v besedo.

»Da, kajti namen so pri tem nedvomno imeli dvojni. Naši prijatelji so izstrelili puščico z dvema ostrinama. Najprej so zaradi izdaje hotela ubiti Haselhuha, potem pa so hoteli še nas premagati in sicer tako, da so me pod krinko surovega umora hoteli spraviti do aretacije. No, in to si lahko mislite, da bi ne bila prijetna zadeva. Teoretično dobro poznam italijansko pravosodstvo. Se svetniku bi bilo treba leto ali še več, da bi se popolnoma opral. In potem...«

»In potem?« je vprašal Brede in Rista zamišljeno pogledal.